

DOĞADA BU AY

Birecik'te Ekim

Dünya Kuş Gözlem Günü'nü 1 - 2 Ekim'de Şanlıurfa'nın Birecik ilçesinde kutladık. Kutlamaya katılanlardan biri de bu bölgedeki kuşların korunmasına ve araştırılmasına katkıda bulunan Ahmet Demir'di. Ahmet Abi bir çiftçi. Ekim ayını, bize en iyi o anlatır diye düşündük ve köyüne giderek onunla konuştuk. Bize neler mi anlattı?..

Ahmet Demir'den çiftçiliğin sırlarını öğrendik.

Ahmet Abi anlatmaya, geçen yılın Aralık ayında neler yaptıklarından başladı. Toprağı havalandırmak ve besinleri artırmak amacıyla toprağa ilk sürüm Aralık ayında yapılıyormuş. Yani özel bir tarım makinesi yardımıyla toprağın üst yüzeyi sürülüyormuş. Sürüm sayesinde toprağın alt tabakaları havalanarak besin alıyormuş. Bundan sonra Nisan ayına kadar toprak bekletiliyormuş. Ahmet Abi, bu dönemde toprağın yağmuru emip suya doyduğunu, bol bol güneş aldığını söylüyor. Toprak, Ekim ayında 2. kez, nisan ayında da 3. kez sürülerek ekim işlemine hazırlanmış.

Birecik bölgesinde, Fırat kenarındaki topraklar dışındaki alanlarda ekilebilir toprak kalınlığı inceymiş. Bu ince katmanın hemen altı kayalıkmış. Bu nedenle Birecik'li çiftçiler sürümden sonra ortaya çıkan kaya parçalarını toplamak için birkaç gün uğraşmış. Ahmet Abi'yle bu söyleşiyi yaptığımız 2 Ekim'de tarlalarında taş toplama işlemi başlamış-

tı. Söylediğine göre, 1200 dönüm tarladaki taş toplama işlemini beş kişi, 4 - 5 günde bitirebiliyor. Taşlar toplandıktan sonra traktörle son kez sürüm yapılıyor. Hemen ertesi gün ekim aleti tarlalara girerek, tohumları toprağa saçmaya başlıyor. Ahmet Abi, bu yıl arpa, buğday ve mercimek ektiyor. Sürüm sonrasında açığa çıkan toprağın rengi, taş miktarı ve toprağın kalınlığına bakarak nereye arpa, nereye buğday ya da mercimek ekeceklerine karar veriyorlar. Bu üç ürün arasından arpa, en az verimli olan toprağa ekiliyor. Bunun nedeni de besinin azlığına en dayanıklı olan ürünlerden biri olması.

Ekim işleri yaklaşık 25 - 30 gün sürüyor. Bir önceki yılın ürününden belirli bir miktar tohum ayrılıyor. Ambarda bekletilerek bir yıl sonra, ekim zamanında çıkarılıyor. Özel dikim makinelerine yerleştirilip toprağa saçılıyor. "Önümüzdeki yıl için ayıracağınız tohum miktarına nasıl karar veriyorsunuz?" sorumuza, Ahmet Abi bir soruyla karşılık verdi: "Ar-

Arpa tarlası

pa, 1 birime karşı 10 birim ürün veriyor. Bu yıl 1000 dönümlük tarlada 300 ton arpa elde ettik. Gelecek yıl da aynı miktarda arpa elde etmek istiyorum. Peki, o zaman sizce 300 ton içinden kaç tonu tohum olarak ayırmalıyım?" Onun bu sorusunu siz yanıtlayın.

Ahmet Abi'nin Tarlasında Kimler Yaşıyor?

Doğayı çok seven Ahmet Abi'ye tarlasını ekerken gördüğü hayvanların neler olduğunu da sorduk. Kolay kolay görülemeyecek birçok hayvan türünü Ahmet Abi her gün tarlasında görüyormuş. Bakın bize neler anlattı: "Sürüm yaparken binlerce karga traktörün arkasında sıra oluşturuyor. Bu görülmeye değer bir görüntü. Sanırım sürüm sonrasında yeraltında yaşayan böcekler yüzeye çıkıyor ve kargalar onlarla besleniyor. Ekim mevsiminde bizim tarlada en çok görülen kuş türleri toygamlar ve arıkuşları. Her gün yüzlercesini görüyoruz. Togyamlar, tohumla beslendikleri için çoğunlukla tarım alanlarının yakınında olurlar. Arıkuşlarının da göç mevsimi. Onlar artık güneye gidiyorlar. Gelecek yıl ba-

Birecikliler, Ekim Ayında Evde Neler Yapıyorlar?

Ekim ayında tarlalarda telaşlı ekim işleri sürerken evde de kısa hazırlık hızla sürüyor. Turşu kuruyor, tarhana kurutuluyor, biber ve domates salçası yapılıyor, reçel ve pekmez hazırlanıyor. Birecik'te üzüm pekmezi yapılıyor. Üzümler toplanıp suyu sıkılıyor ve çıkan su dama konulup güneşte bekletiliyor. 2 - 3 gün damda bekleyen üzüm suyu koyulaşılıyor. Sonra süzülüp bidonlara koyuluyor. Birecikli salça yapmak için de kırmızı biber topluyorlar. İçindeki tohumları ve sapını ayırıp dövme makinesinde biberi çekerek, çok küçük parçalara ayırıyorlar. Suyuyla beraber çekilen biber salçasına tuz katılarak dama seriliyor ve güneşte suyunun iyice çekilmesi sağlanıyor. Tarhanayıysa yoğurt ve buğdayla yapıyorlar. Yoğurdu bez bir torbaya boşaltıp peynirden biraz daha sıvı bir haldeyken önceden kaynatıp soğuttukları buğdayı katıyorlar. Tuz atıp yine güneşte kurutmaya bırakıyorlar.

harda biz tarlada biçim yaparken yüzlercesini göreceğiz. Bizim tarlada görülen en güzel ve ilginç hayvanlardan biri, dünyanın en büyük kertenkelelerinden çöl varanı. Yuvası, bizim tarlanın içinde. Zarar görmemesi için özen gösteriyoruz. Boyu, bir metreye varabiliyor. Kertenkele deyip geçmeyin. Sizi fark ettiği zaman öyle büyük bir hızla uzaklaşıyor ki, siz yalnızca geride bir toz bulutu görüyorsunuz. Tilki ve kurt, günün her saatinde görülebilir. Tilkiyi görmek daha kolay. Kırpillerse ancak gece görülebiliyor. Bizim buralarda soyu tehlike altında olan uzun kulaklı kirpi de var. Onu da koruyoruz. Soyu tükenecek diye korkuyoruz. Bir canlının soyunun tükenmesi ne demek? Bu, çok kötü bir şey! Eskiden ben ilkokula giderken yolumun üzerinde hep toy kuşlarını görürdüm. Şimdi bizim buralarda kalmadı. Tarlada bir de çizgili sırtlan görüyoruz ama ancak gün doğarken. Leş yer çizgili sırtlan. Bu yüzden biz ona 'temizlikçi' deriz buralarda."

Burcu Meltem Arık
burcu.arik@dogadernegi.org

Sevgili Arkadaşlar, doğayla ilgili sorularınızı ve yaptığınız çalışmaları bize yollayabilirsiniz. Gönderdiklerinizin bazılarını zaman zaman köşemizde yer vereceğiz. Mektuplarınızı ve e-postalarınızı bekliyoruz. Adres: TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi Doğaya Bu Ay Köşesi/Atatürk Bulvarı/No:221/Kavaklıdere/06100/Ankara/e-posta:cocuk@tubitak.gov.tr